

достојанства), а на тај је начин створио свештенство, које је у сваком обзиру народним духом задахнуто било. За стoлично место српском архиепископу би одређена Жича, где је Сава из Свете Горе још пре тога пренео земаљске остатке свога оца Немање, а краљ Стеван, да би што већим сјајем и важношћу окружио архиепископску столицу, наредио је, да се у будуће краљеви у Жичи крунишу.

Осим побројених установа за утврђење и ширење источнога православља у српском народу, још су веома утицали манастири, које је такође завео у Србији, давши им правила свето-горских монаха. Српски монаси бејаху много више у додиру са народом, но они на западу. Имађаху додуше велике баштине (метохе) и многе поданике (метохијске људе), али нису никада имали сасвим одвојену монашку заједницу, као калуђери у западној Европи. У осталом њихов је позив био, да народ по уче и да га у побожности утврде.

По томе, што је готово уз сваку цркву постајао и манастир, или управо, што су цркве биле већином близу манастира, и што се народ на овим светим местима гомилама скупљао у дане, кад је која црква славила, не само да се Богу моли, но да се весели и тргује, калуђери су долазили у тешњи додир са народом. Без сумње су манастири и у познијим вековима јако утицали на веру и културни живот народни. У једној се краљевској наредби одређује, да син тежака остане тежак, ма био писмен. Било је дакле тежака и у оно доба, који су добијали неко образовање, а пошто није било школа, то су их свештеници. и монаси образовали.

Што је Немања за државу, то је исто Сава за веру учинио. Као веома важна чињеница у његовом раду сматра се та околност, што је Сава био члан владалачке породице; његов старији брат, коме је државу спасао и кога је позније крунисао, није му се могао противити. Сава је дакле имао потпуну слободу рада у црквеним пословима, шта више, могао је рачунати, да ће га највиша државна власт тим пре потпомагати, што је његов рад за државу користан био.

Наравно је дакле, да је узвишени положај, што је црква за владе првога краља у држави заузела, с временом још повољнији постао, а тим је у исто време растао и утицај свештенства како на државне послове, тако и непосредно на саме владоце.

Голема а неоптерећена црквена добра, лично учешће црквених великодостојника у већању народнога сабора, судско право над духовним лицима и поданицима, и велики утицај на народ, што је долазио од честог и непосредног додира с њиме, давало је клиру велику власт, којом се најрадије служио у корист свагдашњег владоца, али кад што и у противном правцу. Драгутина су свештеници навели, пробудивши у њему религиозну сумњу и грижу савести, да се, у корист своје млађем брату Милутину, одрече владавине, који је боље умео да их за се задобије.

Од Милутиновог доба, кад је држава пошла путем освајања, и српска је црква постала *ecclesia militans*. Трагом победне војске и српски су свештеници продирали у освојене области, где су српску цркву организовали.

У опште се српска црква одликује чисто народним духом и својим нежним политичким осећањем. Познат нам је факат, да су српски краљеви, и то баш они, који су држави највише привредили, не